

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

СЪВЕТ НА ЕВРОПА
ЕВРОПЕЙСКИ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА

КАМАРА, ПЪРВИ СЪСТАВ

ДЕЛО АНГЕЛОВ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

(Жалба № 44076/98)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

22 април 2004

ВЛЯЗЛО В СИЛА

22.07.2004

Решението става окончателно при наличие на обстоятелствата, упоменати в чл. 44, ал. 2 от Конвенцията. Същото може да е предмет на редакторски преглед.

По делото Ангелов срещу България

Европейският съд по правата на човека (първи състав), заседаващ в камара, състояща се от следните лица:

г-н С. Л. РОЗАКИС [C.L. ROZAKIS], *Председател*,
 г-н Е. ЛЕВИТС [E. LEVITS],
 г-жа С. БОТУШАРОВА [S. BOTOUSCHAROVA],
 г-н А. КОВЛЕР [A. KOVLER],
 г-н В. ЗАГРЕБЕЛСКИ [V. ZAGREBELSKY],
 г-жа Е. ЩАЙНЕР [E. STEINER],
 г-н К. ХАДЖИЕВ [K. HALYEV], *съдии*,

и г-н С. НИЛСЕН [S. NIELSEN], *секретар на камарата*,

След закрито заседание, проведено на 25 март 2004 г.,
 постанови следното решение, прието на същата дата:

ПО ПРОЦЕДУРАТА

1. Делото е образувано по жалба (№ 44076/98) срещу Република България, подадена на 7 януари 1998 г. по реда на предишния чл. 25 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи ("Конвенцията"), с която г-н Георги Аргиров Ангелов, български гражданин ("жалбоподателят") е сезирал Европейската комисия по правата на човека ("Комисията"). Тъй като жалбоподателят е починал на 7 февруари 2003 г., съпругата и двете му дъщери са изразили желанието си да продължат настоящото производство вместо него и от негово име.
2. Пред съда жалбоподателят се представлява от г-н С. Апостолов, адвокат, упражняващ професията си в Пловдив. Българското правителство ("Правителството") се представлява от своя агент, г-жа М. Димова от Министерство на правосъдието.
3. Жалбоподателят се оплаква от забавяне в изпълнението на влязло в сила решение, по силата на което държавни ведомства са били осъдени да му изплатят обезщетение за вреди ведно със съответните лихви.
4. Жалбата е предадена на Съда на 1-ви ноември 1998 г., датата на която влиза в сила Протокол № 11 към Конвенцията (чл. 5, ал. 2 от Протокол № 11).
5. Жалбата е разпределена на първи състав на Съда (правило 52, ал. 1 от Правилника на съда). Камарата, която разглежда делото в рамките на посочения състав (чл. 27, ал. 1 от Конвенцията), е конституирана съгласно правило 26, ал. 1 от Правилника на съда.
6. На 7 март 2002 г. първи състав на Съда взема решение да запознае Правителството с постъпилата жалба и да я разгледа приоритетно съгласно правило 41 от Правилника на съда.

7. На 27 август 2002 г., Председателят на камарата е предоставил на жалбоподателя правото да се ползва от правна помощ.
8. С решение от 20 март 2003 г. Камарата обявява жалбата за допустима.
9. Страните не са представили писмени становища по същество.

ОТНОСНО ФАКТИТЕ

I. ОБСТОЯТЕЛСТВАТА ПО ДЕЛОТО

10. Жалбоподателят е роден през 1911 г. и е живял в Марково, обл. Пловдив.
11. С присъда, постановена на 11 май 1975 г., жалбоподателят е осъден на пет години лишаване от свобода за убийството на двама партизани, извършено през 1943 г. Той изтърпява наложеното му наказание и е освободен през юли 1978 г.
12. Считайки, че осъждането му е било репресивна мярка от страна на комунистическия режим, през 1992 г. жалбоподателят подава пред Върховния съд молба за преглед на присъдата по реда на надзора. С решение от 2 март 1993 г. Върховният съд отменя присъдата, тъй като установява, че към момента на образуване на наказателното преследване през 1974 г. давностният срок вече с изтекъл.
13. На 28 май 1994 г. жалбоподателят завежда иск за обезщетение за имуществени и неимуществени вреди, причинени от противозаконните присъда и лишаване от свобода.
14. На 25 март 1996 г. Пловдивски районен съд уважава заведения от него иск и осъжда Пловдивски военен съд и военното отделение на Върховния съд, постановили отменените актове, да изплатят на жалбоподателят обезщетение в размер на 87 637 лева (неденоминирани), ведно с начислената законна лихва, считано от образуване на делото.
15. На 27 юни 1996 г. съдът издава на жалбоподателя изпълнителен лист.
16. На 4 септември 1996 г. той подава до Върховния съд молба за изплащане на сумата, към която са приложени изпълнителният лист и данните по банковата му сметка.
17. Поисканата за изплащане обща сума тогава възлиза на 220 000 лева (неденоминирани), съставляваща присъденото обезщетение и лихвата, начислена към 31 юли 1996 г. Съгласно обменния курс на лева, в сила и прилаган към този момент, тази сума е била с равностойност около 1 200 щатски долара (USD).

18. С писмо от 19 декември 1996 г. жалбоподателят е уведомен, че военното отделение на Върховния съд не разполага със собствен бюджет, а е на издръжка към бюджета на Министерството на отбраната.

19. С вътрешна записка на Върховния съд, която не е датирана, по повод на молбата от жалбоподателя за изплащане на сумата, се посочва, че съдът не разполага с кредит, предназначен за покриването на тези разходи и няма други разполагаеми суми. Предлага се молбата да бъде предадена на другата заинтересована съдебна институция – Плевенския военен съд.

20. Упълномощеният представител на жалбоподателя е уведомен устно за предаването на неустановена дата при справка в канцеларията на Върховния съд. След като жалбоподателят отправя неколнократни запитвания до Плевенски военен съд, с писмо от 3 април 1997 г. е уведомен, че в предадената на съда документация по делото съдът не разполагал с молбата за изплащане на присъденото обезщетение и изпълнителния лист.

21. След това жалбоподателят подава няколко молби до Върховния съд (който, в резултат на съдебна реформа занапред се именува Върховен касационен съд).

22. С писмо от 22 юни 1998 г. жалбоподателят е поканен да се яви в канцеларията на Върховния касационен съд, за да получи дължимите суми.

23. С писмо от 10 юли 1998 г. жалбоподателят поискал плащането да бъде направено с превод по неговата банкова сметка.

24. На 30 юли 1998 г. той получава сума в размер на около 360 000 лева (неденоминирани). Към посочената дата получената сума, вкл. и всички дължими лихви, е с равностойност по-малка от 200 щ.д.

25. В периода 1996-1997 г. в България е настъпила значителна инфлация, придружена с обезценяване на националната валута. Ето защо към момента на произнасяне на решението в полза на жалбоподателя, на 25 март 1996 г., един щатски долар се равнявал на приблизително 80 лева (неденоминирани). На 4 септември 1996 г., когато жалбоподателят поискал изпълнение на решението, 1 щатски долар бил равен на 180 лева (неденоминирани) и на 31 август 1998 г., в момента на извършване на плащането – на приблизително 1 800 лева (неденоминирани). Дори законният годишен лихвен процент да бил също променян, достигайки за отделни периоди до 200 %, той не бил в състояние да компенсира обезценяването на националната валута.

II. ПРИЛОЖИМО ВЪТРЕШНО ПРАВО И СЪДЕБНА ПРАКТИКА

26. Чл. 399, ал. 2 от Гражданския процесуалния кодекс на Р България предвижда, че лица, които имат вземания срещу държавни учреждения

трябва да предоставят изпълнителния лист на финансовия орган на съответното учреждение, за да получат сумата. Плащанията се извършват от специално предвидения за целта кредит по бюджета на учреждениято. При липса на разполагаеми средства, висшестоящият орган трябва да предвид бюджетен кредит за следващата година.

27. Разпоредбите на алинея първа чл. 399, която е в сила до месец декември 1997 г., забранява предприемане на мерки за принудително изпълнение срещу държавни учреждения. Тази разпоредба е отменена през м. декември 1997 г., но ал. 2 на чл. 399 е все още в сила.

ОТНОСНО ПРАВОТО

ПРЕДВАРИТЕЛНА БЕЛЕЖКА

28. Жалбоподателят е починал на 7 февруари 2003 г. Съпругата му, г-жа Маргарита Ангелова, и двете му дъщери, г-жа Надежда Ангелова и г-жа Светла Тошкова, са изразили желание да продължат производството пред Съда. Той е на мнение, че наследниците на жалбоподателя имат достатъчен интерес, за да поискат разглеждането на жалбата да бъде продължено, като от този момент нататък признава, че са легитимирани да заместят жалбоподателя (вж. например решение по делото *Руяну срещу Румъния* [*Ruianu c. Roumanie*], № 34647/97, абзац 52, 17 юни 2003 г.).

I. ТВЪРДЕНИЕ ЗА НАРУШЕНИЕ НА ЧЛ. 1 ОТ ПРОТОКОЛ № 1

A. Аргументи на страните

29. Жалбоподателят се оплаква от забавяне в изпълнението на решението, постановено в негова полза, от страна на съответните държавни ведомства. Това забавяне е довело до обезценяване на неговото вземане и по този начин представлява посегателство върху правата му, гарантирани по чл. 1 от Протокол № 1, който гласи:

"Всяко физическо или юридическо лице има право мирно да се ползва от своите притежания. Никой не може да бъде лишен от своите притежания освен в интерес на обществото и съгласно условията, предвидени в закона и в общите принципи на международното право.

Предходните разпоредби не накърняват по никакъв начин правото на държавите да въвеждат такива закони, каквито смятат за необходими за осъществяването на контрол върху ползването на притежанията в съответствие с общия интерес или за осигуряване на плащането на данъци или други постъпления или глоби."

30. Българското правителство уточнява, че привилегиите, предвидени по българското право в рамките на изпълнителното производство, що се отнася до държавните ведомства, намират оправдание предвид на особеностите на тези ведомства, тъй като същите не разполагат със средства извън отпуснатия им бюджет. Поради тази причина, при липсата на средства за покриване на разходи, същите трябва да бъдат предвидени в бюджета за следващата година. Така кредиторите имат гаранция, че тяхното вземане ще бъде събрано.

31. Правителството подчертава, че жалбоподателят не посочва на коя дата е подал първата молба за изплащане на дължимата му сума. То отстоява също така мнението, че счетоводният отдел на Върховния касационен съд е направил необходимото, като е проверил дали разполага с достатъчни средства. При липсата на такива средства е било необходимо да се изчака бюджетът за следващата година, за да бъдат те предвидени в него. Забавянето се обяснява също и с процеса на реструктуриране на съдебната система, и по-специално с отделянето на бюджета на военното отделение от този на Министерството на отбраната и прехвърлянето му към този на Върховния касационен съд.

32. Правителството изтъква, че не може да се търси отговорност от държавата за инфлацията, която настъпва в България през този период, нито пък то е задължено да гарантира стойността на вземанията при инфлация.

33. Жалбоподателят възразява, че е предявил издадения му изпълнителен лист за плащане на 4 септември 1996 г., което се установява с входящия номер, вписан върху молбата, а също и от отговора на от Върховния съд с дата 19 декември 1996 г. Следователно забавянето може изключително да се дължи на съответните административни органи и в частност на Върховния съд, който вместо бързо да вземе мерки и да предвиди перо в бюджета, е прехвърлил молбата на Плевенския съд. Фактически властите се оказват първопричина за обезценяването на вземането поради инфлацията.

Б. Оценката на Съда

34. Съдът напомня, че едно вземане може да съставлява "притежание" по смисъла на чл. 1 от Протокол № 1, ако е в достатъчна степен установено, за да бъде изискуемо (вж. решение по делото *Гръцки рафинерии Стран и Стратис Андреадис срещу Гърция* [*Raffineries grecques Stran et Stratis Andreadis c. Grèce*] от 9 декември 1994 г., Поредица А № 301-Б, стр. 84, абзац 59).

35. В настоящия случай решението на Пловдивски районен съд от 25 март 1996 г., влязло в сила, учредява в полза на жалбоподателя

несъмнено и изискуемо вземане, пораждащо права върху именно такова "притежание".

36. Решението обаче, не е незабавно приведено в изпълнение от заинтересованите държавни органи. Макар Правителството да поддържа становището, че това забавяне се дължи на факта, че жалбоподателят със закъснение е предявил издадения му изпълнителен лист за плащане, Съдът отбелязва, че жалбоподателят представя копие от искане за плащане, върху което е поставен регистрационен номер в канцеларията на Върховния съд с дата 4 септември 1996 г. Поради това съдът счита, че на тази дата, жалбоподателят е направил необходимите постъпки съгласно вътрешното право. От този момент невъзможността да получи изпълнение по това решение, считано от 4 септември 1996 г. до плащането, което е извършено на 30 юли 1998 г., съставлява намеса, дължаща се на властите, в правото на жалбоподателя върху неговите притежания, по смисъла на параграф първи от чл. 1 на Протокол № 1.

37. По този начин, като пропускат да се съобразят с решението на Пловдивски районен съд, съответните български власти са лишили жалбоподателя, в продължение на близо две години, от присъденото от този съд обезщетение, което той с право се е надявал да получи. Причините, изтъкнати от Правителството, като липса на средства в бюджета на съответните ведомства или реструктурирането на съдилищата, не могат да оправдаят подобно забавяне (вж. *mutatis mutandis*, решението по делото *Бурдов срещу Русия* [*Burdov c. Russie*], № 59498/00, абзаци 35, 41, ЕСПЧ 2002-III).

38. Освен това забавянето в изпълнението на решението, ведно с липсата на точен отговор на многобройните действия, предприети от страна на жалбоподателя, всъщност е довело до поставянето на същия в несигурно положение.

39. Още повече поради високата инфлация и обезценяването на националната валута, възникнали през този период, жалбоподателят станал свидетел на това как стойността на вземанията му намалява, като лихвите за забава не са били в състояние да компенсират тази загуба. В тази връзка Съдът отбелязва, че макар чл. 1 от Протокол № 1 да не задължава държавите да предприемат мерки за компенсиране на последиците от инфлацията и поддържане стойността на спестяванията, вземания или други активи (вж. решение по делото *О.Н. срещу България* [*O.N. contre Bulgarie*] (реш.), № 35221/97, 6 април 2000 г.), в случая обезценяването на вземането, присъдено на жалбоподателя, се отежнява и поради забавянето в изпълнението, дължащо се на властите.

40. По тези причини Съдът установява, че е налице нарушение на чл. 1 от Протокол № 1.

II. ПРИЛАГАНЕ НА ЧЛ. 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

41. Чл. 41 от Конвенцията гласи :

"Ако Съдът установи, че е имало нарушение на Конвенцията или на протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната Високодоговаряща страна допуска само частично обезщетение, Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевщата страна."

А. Вреди

42. Наследниците на жалбоподателя изтъкват несправедливостта, на която той е станал жертва поради противозаконното му осъждане, както и значителните неимуществени и имуществени вреди, понесени от него и семейството му и които присъдената от националните съдилища сума не е била в състояние да обезщети. В допълнение забавянето от почти две години в изпълнението на решението, постановено от Пловдивския районен съд, е довело до обезценяване на присъденото вземане и допълнително е унижило жалбоподателя.

43. Те са поискали 150 000 евро обезщетение за неимуществени и 10 000 евро обезщетение за имуществени вреди.

44. Българското правителството възразява, че наследниците на жалбоподателя не са легитимирани в рамките на настоящето производство да искат обезщетение за противозаконното му осъждане, което датира от 1975 г. Претенциите на жалбоподателя в тази връзка са били предмет на разглеждане в националното производство, в резултат на което неговият иск е бил уважен, а и същите нямат причинна връзка с евентуалното установяване на нарушение по чл. 1 от Протокол № 1.

45. Относно забавянето в изпълнение на постановено съдебно решение, предмет на производството пред този Съд, правителството счита, че установяването на нарушение на разпоредбите на Конвенцията би съставлявало само по себе си достатъчно обезщетение за неимуществените вреди, които се твърди, че са били понесени .

46. Що се отнася до имуществените вреди, Съдът преценява, че претенциите на жалбоподателя са прекомерни и поддържа, че в случай на признаване на допуснато нарушение сумата на справедливото обезщетение не би трябвало да надхвърля разликата между реално получената сума и тази, която същият би получил, ако нямаше забавяне в изпълнението на постановеното решение, тоест максимум 900 щ.д.

17. По отношение на вредите, понесени в резултат от осъждането на жалбоподателя през 1975 г., Съдът споделя мнението на правителството, според което тази нанесена вреда не се намира в причинна връзка с нарушението по чл. 1 от Протокол № 1, което е установено в случая.

48. Освен това Съдът счита, че забавеното изпълнение на решението от 25 март 1996 г. е причинило имуществена вреда на жалбоподателя

поради факта на обезценяването на присъденото му вземане в резултат от инфлацията. Това забавяне, макар и да не се касае за изключително дълъг срок, също му е причинило сигурна неимуществена вреда, предвид именно естеството на присъдената сума, която е представлявала обезщетение за противозаконното осъждане, а също и предвид напредналата възраст на жалбоподателя.

С оглед на горните съображения и произнасяйки се по справедливост, съгласно изискванията на чл. 41 от Конвенцията, Съдът присъжда на наследниците на жалбоподателя сума в размер на 3 500 евро.

Б. Съдебни разноски за производството

49. Наследниците на жалбоподателя са поискали заплащането на 9 100 лева (чиято равностойност е в размер на 4 600 евро) за покриване на адвокатските възнаграждения в рамките на производството пред Съда. Те представят споразумение за адвокатски хонорар, сключено с техния процесуален представител, за общо 91 часа юридическа работа по часова ставка 100 лева (51 евро).

50. Българското правителството оспорва едновременно часовата ставка, посочена от адвоката, и броя часове юридическа работа, като изтъква, че те са завишени. Правителството подчертава, че изплатената сума за получената от жалбоподателя правна помощ от Съда не е приспаднала. Правителството заклежда и тенденцията на производството пред съда да се превръща в източник на печалба за адвокатите.

51. Защитникът на жалбоподателя възразява, че оценяването на извършената от защитника юридическа работа не влиза във функциите на Правителството, а е резултат само от сключения между жалбоподателя и неговия защитник договор.

52. Съдът напомня, че разноските във връзка с производството подлежат на възстановяване, единствено доколкото е доказано, че същите са направени действително и по необходимост, както и че в количествено отношение са разумни. В разглеждания случай, той установява, че броят часове юридическа работа, възстановяване на чието плащане се иска, изглежда завишен и в тази връзка се налага да бъде намален. Окончателно и отчитайки всички правнорелевантни елементи и след приспадане на сумите, изплатени като правна помощ (435 евро), Съдът присъжда 1 500 евро разноски за производството.

В. Лихва при неизпълнение

53. Съдът счита за уместно лихвата при неизпълнение да бъде обвързана с пределната ставка по заеми на Европейската централна банка, към която се добавят три пункта.

ПО ТЕЗИ ПРИЧИНИ СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО

1. *Приема*, че наследниците на жалбоподателя са легитимирани да продължат настоящото съдебно производство вместо него и от негово име;

2. *Приема*, че е налице нарушение на чл. 1 от Протокол № 1;

3. *Приема*

а) че държавата-ответник трябва да заплати на наследниците на жалбоподателя, в срок от три месеца от датата, на която решението стане окончателно в съответствие с разпоредбите на чл. 44, ал. 2 от Конвенцията, следните суми, които се изчисляват в български лева по курс към датата на изплащането им:

i. 3 500 евро (три хиляди и петстотин евро) за неимуществени и имуществени вреди;

ii. 1 500 евро (хиляда и петстотин евро) разноски за производството;

iii. данъците, които евентуално се начисляват върху посочените суми;

б) че от изтичането на горепосочения срок до изплащането на определените суми върху тях ще се начислява проста лихва, равна на пределната ставка по заеми на Европейската централна банка през срока на неизпълнение, увеличена с три пункта;

4. *Отхвърля* остатъка от иска за справедливо обезщетение.

Съставено на френски език и оповестено в писмен вид на 22 април 2004 г., в съответствие с правило 77, ал. 2 и 3 от Правилника на съда.

Сьорен Нилсен
Секретар

Кристос Розакис
Председател